

2004 – az év madarai a rozsdafarkúak

A Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület 1979-ben indította az év madara programot. Ebben az esztendőben a rozsdafarkúak védelmére kívánják felhívni a figyelmet, amelyek a rigófélék népes családjába tartoznak. Hazánkban két fajuk honos, a házi és a kerti rozsdafarkú. Nevüket rozsdavörös farktollaikról kapták, amely mindkét nemre jellemző.

Veréb nagyságú, de annál karcsúbb madarak. A házi rozsdafarkú hímjének feje és melle fénytelen fekete, háta sötétszürke színű, míg a tojók tollazata egyszerű szürkésbarna. Egykor csak Európa déli részén fordult elő, majd fokozatosan észak felé terjeszkedett. Így Dél-Angliában csak 1923 óta költ. Ma Európa nagy részén előfordul, az északi részeket kivéve. Hazánkban a köves hegyoldalakon, szőlőhegyeken mindennél gyakori fészkelő faj, éppen úgy, mint a városokban és a falvakban. Költ a nagyvárosok belső kerületeiben is. Vonuló madár, amely dél-európai telelőterületeiről március második felében érkezik vissza. Jelenlétére egysze-

rű, kellemes éneke hívja fel a figyelmet. Gyakran tartózkodik valamilyen kiemelkedő ponton, így háztetőn vagy kéményen. Táplálékának zöme a környezetében mozgó rovarok közül kerül ki. Ősszel más rovarévő madárhoz hasonlóan előszeretettel fogyasztja a fekete bodza termését. Őszi vonulása szeptember végén, októberben zajlik.

A házi rozsdafarkú európai és hazai állománya is stabilnak tekinthető. Magyarországi fészkelő állományát a szakemberek 50-60 000 párra becsülik. Védett madár, melynek természetvédelmi értéke 2000 forint.

A kerti rozsdafarkú hímje az egyik legszínesebb énekesmadarunk. Fejedala és a torka fekete, a homloka fehér. Hátoldala palaszürke, a melle és az oldala narancsvörös. Egész Európában elterjedt faj, amely egyaránt előfordul sík és hegyvidékeinken. Mint ahogy neve is jelzi, az erdővel borított területek, parkok, hétvégi házakkal tarkított szőlőhegyek, kertvárosok és öreg ártéri erdők fészkelő madara. Rokonánál valamivel később, április első

felében érkezik vissza Afrika trópusi területeiről, ahol a telet tölti. Mozgékony, szinte nyugtalan természetű madár, amely egy fa hegyéről vagy kerítésoszlopról figyel a körülötte nyüzsgő rovarvilágot. Éneke változatosabb, dallamosabb, mint a házi rozsdafarkúé, amelybe más madarak énekét is beleszővi. Őszi vonulása már augusztus végén megkezdődik.

A kerti rozsdafarkú állománya szinte egész Európában csökkenő tendenciát mutat, ezért is sorolták a sérülékeny fajok kategóriájába. Hazai állományát 8-12 000 párra becsülik a szakemberek. Védett madár, természetvédelmi értéke 10 000 forint.

Ha akarunk, az év madarain magunk is segíthetünk. Azokon a helyeken ahol a korábbi években megfigyeltük, C típusú, elől félig nyitott madárodú kihegelyezésével segíthetjük elő megtelepedését mindkét fajnak. A téma iránt érdeklődők az Élet és Tudomány hasábjain olvashatnak bővebben az év madarairól.

Andrési Pál

Összefogás az erdőpuszták védelmére

Az Állami Erdészeti Szolgálat, a Magyar Tudományos Akadémia Ökológiai és Botanikai Kutatóintézete, a Természetvédelmi Hivatal és a WWF Magyarország együttműködésével munkacsoport jött létre a hazai erdőssztyepek védelmében.

Az erdőssztyék nálunk éppúgy jelzik a fás növények természetes elterjedésének határát, mint az északi tajgataundra átmenet, vagy a hozzánk már nem is olyan távoli magashegységi fahatár, igaz, az előbbi esetben a nyári csapadék és alacsony relatív páratartalom, míg az utóbbiaknál a rövid tenyészidő a korlátozó tényező. Valamennyi küzdelmi zónára jellemző a fák lassú növekedése, girbe-gurba alakja, az állomány kiterjedt horizontális és vertikális tagoltsága. Ez a tájnak különleges esztétikát kölcsönöz, melyet számos romantikus festő megörökített. Egy lélektani kutatás eredménye kimutatta, hogy a vizsgált személyek az eljűk helyezett fotókból, amelyek a sivatagtól kezdve a füves pusztákon át a zordon fenyvesekig különböző természetes tájképeket ábrázoltak, szinte mindig az

erdőssztyeppszerű füves-fás képeket jelölték meg a legbarátságosabbnak, legotthonosabbnak. A tudósok egyébként ezt azzal indokolták, hogy az emberiség a fás szavannákról származik. Tény, hogy kertjeinket, parkjainkat is ennek az ideálnak megfelelően próbáljuk kialakítani. Az ilyen természetes területek magas rekreációs és idegenforgalmi lehetőséget rejtjenek magukban.

Természetes erdőssztyék tőlünk északra és nyugatra már csak elvétve fordulnak elő, mivel az éghajlati és a talajviszonyok itt többnyire lehetővé teszik a zárt erdők kialakulását. Osztrák szomszédaink évről évre sok pénzt és munkát fordítanak a szinte kizárólag másodlagosan (legeltetés által) kialakult erdőssztyepp-maradványaik záródásának megakadályozására. Bár hazánk területéből ez az erdőcsoport, amely a sziki, homoki és lősztyölgyeseket foglalja magába, egykor 23%-ot tett ki, mára a mezőgazdasági művelésbe vonás következtében mindössze 0,3%-ban van jelen (Bartha, 2001). Az erdészek nagy része sem nézte jó szemmel a hagyományos erdőgazdálkodási módszerekkel nehe-

zen kezelhető és felújítható, alacsony záródású, csekély fatömeget produkáló állományokat, így azokat gyakran akácültetvényekre cserélték. Ez a folyamat még ma is tart, bár az ilyen akácok fa-termése a legtöbb esetben szintén lemaradt a magasra tűzött elvárásoktól. A természetismerő közönség számára különös látvány, ahogy a történelmi játékfilmben a honfoglalók négyzethálósan ültetett akác fiatalosok között terelik a szürkemarha gulyát.

Az Állami Erdészeti Szolgálat munkáját támogató munkacsoport célja ezen erdőrészeknek az Országos Erdőállomány Adattárba történő bejegyzése, és sajátos szukcessziós dinamikájukat figyelembe vevő kezelési irányelveik kidolgozása. A kijelölt erdőssztyepek megfelelő kezelése érdekében fontos feladat az erdőtervezés és felügyelet néhány szabályának pontosítása is.

További információ:

Exner Tamás, erdőssztyepek programvezető, WWF Magyarország
Telefon: (1) 214-5554 /218
tamas.exner@wuf.hu